

Saido Mohamed

Poliitikot käyttävät maahanmuuttajia vaaliaseenaan. Se tuntuu pahalta, Ihmisoikeusliiton asiantuntija sanoo.

On maaliskuu 1992, kun kuusitoistavuotias **Saido Mohamed Ahmed** saapuu Moskovan kautta Helsinki-Vantaan lentokentälle. Matka on ollut pitkä. Hän hieraisee silmiään.

Miten pimeää ja kylmää! Luntakin on, tosin vähän.

Hän seisoo aloillaan ja kuuntelee. Somaliassa ilma täyttyy äänistä, ihmiset huutavat ja nauravat, autot tööttäävät, mutta täällä on aivan hiljaista. *Ihan kauheaa*, hän ajattelee ja puristaa taskuaan, jossa on hänen omaisuutensa, kaksisataa Yhdysvaltain dollaria.

Tuosta on nyt lähes kaksikymmentä vuotta, ja mitä on tapahtunut?

Saido Mohamed asuu yhä Suomessa. Hän on Ihmisoikeusliiton asiantuntija ja yksi niistä harvoista somalinaisista, jotka vaikuttavat näkyvästi somaliyhteisössä, kuten Suomen Somaliaverkostossa ja Sahedissa. Verkosto on somalijärjestöjen kattoelin, ja Sahed on yksi järjestöistä.

Somalijärjestöihin hän kuuluu, koska haluaa osallistua Somalian kehittämiseen. Ihmisoikeusliittoon hän hakeutui, koska haluaa edistää maahanmuuttajanaisten ja -tyttöjen hyvinvointia ja ehkäistä tyttöjen ympärileikkauksia Suomessa. Sitä varten on perustettu KokoNainen-projekti.

Palkkatyö on sinnikästä selittämistä, vaikuttamista ja tiedottamista.

Hän tapaa afrikkalaisia naisia ja kertoo, että ympärileikkaus on Suomessa rikos, josta voi joutua kymmeneksi vuodeksi vankeuteen. Suomen imaameja, jotka välittävät tietoa ympärileikkauksen haitoista miehille ja korostavat, ettei tavalle ole uskonnollisia perusteita.

Hän neuvoo viranomaisia, jotka arkailevat puuttua maahanmuuttajaperheiden ongelmiin. Opettajia, jotka kysyvät, miten koulusta pinnavaan somalinuoreen on suhtauduttava.

Silloin ärsyttää, Saido Mohamed sanoo työhuoneessaan Ihmisoikeusliitossa.

”Kysyn, mitä teette, jos kyse on kantasuomalaisista perheistä ja lapsista. Ei maahanmuuttajille ole erillisiä lakeja, vaan heihin on suhtauduttava samalla tavalla kuin kantasuomalaisiin.”

Siis maassa maan tavallako? Saido Mohamed hätkähtää, sillä lausahdus etoo häntä.

Hän muistaa Sdp:n puheenjohtajan **Jutta Urpilaisen**, joka linjasi noilla sanoilla puolueensa uutta maahanmuuttopolitiikkaa. Sama lausahdus on tuttu myös perussuomalaisilta, ja Mohamed tuskin jaksaa odottaa, mitä uusia iskulauseita kevään eduskuntavaalit tuovat tullessaan.

Tuntuu pahalta, että poliitikot käyttävät maahanmuuttoa vaaliaseenaan, hän sanoo.

”Vaalien alla jokainen puolue haluaa maahanmuuttajan riveihinsä. Silti maahanmuutosta nostetaan esiin vain ikäviä asioita. Eikö edes joskus voisi puhua vaikka siitä, kuinka maahanmuuttajat ovat työllistyneet: jakavat postia, ajavat busseja ja työskentelevät kaupan kassoilla?”

Myös Saido Mohamedia on houkuteltu politiikkaan. Hän puistaa tiukasti päätään.

”En lähde”, hän tokaisee.

Hetken kuluttua hän luettelee syitäkin, vaikkei selvästi halua puhua politiikasta:

Poliitikot puhuvat maahanmuutosta kuin uudesta asiasta, vaikka somalipakolaisia alkoi saapua Suomeen jo parikymmentä vuotta sitten. Ja jos puhutaan kotoutumisen tapaisista aiheista, ei osata eritellä, mikä on mennyt hyvin ja mikä huonosti, vaan yleissävy on negatiivinen. ▶

■ **Saido Mohamed osaa nauttia Suomen talvesta. Hän tuntee olevansa yhtä lailla somalialainen kuin suomalainen.**

” Eikö joskus voisi puhua siitä, kuinka maahanmuuttajat ovat työllistyneet: jakavat postia ja ajavat busseja?”

Sitten on vielä Tukholman terrori-iskuryitys, joka voi kääntyä maahanmuuttajia vastaan Suomessa.

”Harmillista”, hän toteaa. ”Meidän maahanmuuttajien pitäisi sanoa ääneen, ettemme hyväksy sitä, että ihmisiä tapetaan pommeilla. Emme hyväksy terrorismia missään päin maailmaa.”

Tavallaan on hämmästyttävää, ettei Saido Mohamed halua politiikkaan, sillä hänet tunnetaan aktiivisena ja selkeäsanaisena vaikuttajana, joka osaa liikua kahden kulttuurin välissä.

Hän uskaltaa myös sanoa mielipiteensä, tuttavat kuvailevat.

Voisi kuvitella, että Saido Mohamedin tyyli olisi liikaa perinteisille somalimiehille, mutta hän puistaa nauraen päätään. Hän kertoo, että somalimiehet suhtautuvat häneen kuin vertaisensa ja keuhvat reiluksi, mitä nyt joskus kiusoittelevat ”tiukaksi” tai ”feministiksi”.

Somaliyhteisön hallituspaikat sen sijaan kiinnostavat Mohamedia.

”Haluan osoittaa, että myös naisten pitää olla mukana, kun yhteisistä asioista päätetään. Naisia ei kutsuta, se tila on itse otettava”, hän sanoo päättäväisenä.

Saido Mohamed on ainoa nainen, joka on johtanut Suomen Somalia-verkostoa.

Nyt hän on kattojärjestön varapuheenjohtaja ja Sahed-yhdistyksen puheenjohtaja, sillä hän haluaa olla mukana Somalian kehitystyössä. Esimerkiksi Sahed tekee tu-

berkuloosin vastaista työtä ja ylläpitää terveyskeskuksia Keski-Somaliassa.

Tänä vuonna on Saido Mohamedin vuo- ro vieraillla Sahedin edustajana terveyskeskuksissa.

”Olen aidosti kiinnostunut ihmisten auttamisesta. Minulla on myös siihen soveltuva koulutus, koska olen erikoissairaanhoidaja, ja olen vienyt Suomesta oppimaani tietoa ja koulutusta Somaliaan.”

Vuonna 2006 Mohamed lähti puoleksi-toista kuukaudeksi Somalian etelärannikolle Mercan tuberkuloosisairaalaan, jonne hän pestautui sveitsiläisen järjestön kautta. Hän oli järkyttynyt. Sairaalaan oli jopa neljän päivän matka, ja kun potilaat vihdoon pääsivät perille, he olivat huonossa kunnossa, hän kertoo.

Keväällä 2009 hän työskenteli viisi kuukautta Hargeisan keskussairaalaissa Somalimaassa, joka on itsenäiseksi julistautunut alue Pohjois-Somaliassa. Kyse oli Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön IOM:n hankkeesta, jossa somalitaustaiset terveysalan ammattilaiset vievät osaamistaan Somaliaan.

”Somalimaassa kaikki tehtiin ylösalaisin. Potilaan on ostettava lääkkeet, välineet ja jopa hansikkaat hoitajille. Jos rahaa ei ole, hoitaja ei tee mitään”, hän kuvailee kokemustaan.

Matkojen jälkeen oli selvää, ettei Somalia enää tuntunut kodilta. ”Sellaista elämää, joka minulla oli lapsena, en saa koskaan takaisin”, hän sanoo ja alkaa kertoa lapsuudesta.

Saido Mohamed Ahmed syntyi vuonna 1975 pääkaupungissa Mogadishussa. Saido on hänen oma nimensä, kun taas Mohamed tulee isoisältä ja Ahmed isältä. Hänet liitettiin somalialaisen perinteen mukaan isänsä hawiye-klaaniin. Äiti kuuluu darodeihin. Somaliassa on tuiki tavallista, että eri klaanien jäsenet avioituvat toistensa kanssa.

”Meillä oli keskiluokkainen perhe. Mieleen ei tule yhtään mitään, mikä olisi meiltä puuttunut.”

Saido Mohamedin isä omisti ravintolan Mogadishussa ja kahvilan lentokentällä. Äiti teki isän rinnalla töitä, ja siksi perheessä asui sukulaisia, jotka huolehtivat perheen kahdeksasta lapsesta.

”Somaliassa nainen on vahva. Hän on itsenäinen, häntä saa varoa”, Saido Mohamed selittää.

Somaliassa äiti vastaa perheestä ja isä on elättäjä. Isällä oli omat tiukat periaatteensa: perheen on syötävä illallinen yhdessä, ja lasten on pärjättävä koulussa. Saido Mohamed kävi koraanikoulua arabiankielellä, kuten muutkin ikätoverinsa, ja isot sisaret auttoivat häntä kotitehtävissä.

Isä hoki myös lapsilleen, että raha ei kasva puussa vaan tulee vain työtä tekemällä.

”Aika suomalaista, eikö?” Mohamed naurahtaa ja muistelee, kuinka sai jo pikkutyttönsä olla isän mukana laskemassa ravintolan kassavaroja.

Sitten perheidylli alkoi hajota. Somalian poliittinen tilanne kiristyi 1980-luvun lopussa, ja isä vaati, että vanhimmat sisarukset hakeutuvat yliopistoihin ulkomaille.

Niin kävikin: kaksi veljeä lähti opiskelemaan Sveitsiin, yksi sisko Intiaan ja toinen Keniaan.

Sisällissota puhkesi vuonna 1990. Elämä Mogadishussa kävi vaaralliseksi, sillä perhe asui lähellä presidentti **Mohammed Siad Barren** asuntoa Villa Somaliaa, jota pommitettiin usein.

Tammikuussa 1991 isä vei perheensä maaseudulle Afgoyeen, jossa enolla oli loma-asunto. Viiden kuukauden kuluttua sota oli kiihtynyt klaanien väliseksi taisteluksi. 14-vuotias Saido ja hänen 22-vuotias veljensä **Amin** jatkoivat pakoaan Kenian Nairobiin, äidin serkun luo.

Nairobiin kului vajaa vuosi, ja Saido Mohamed sopeutui nopeasti.

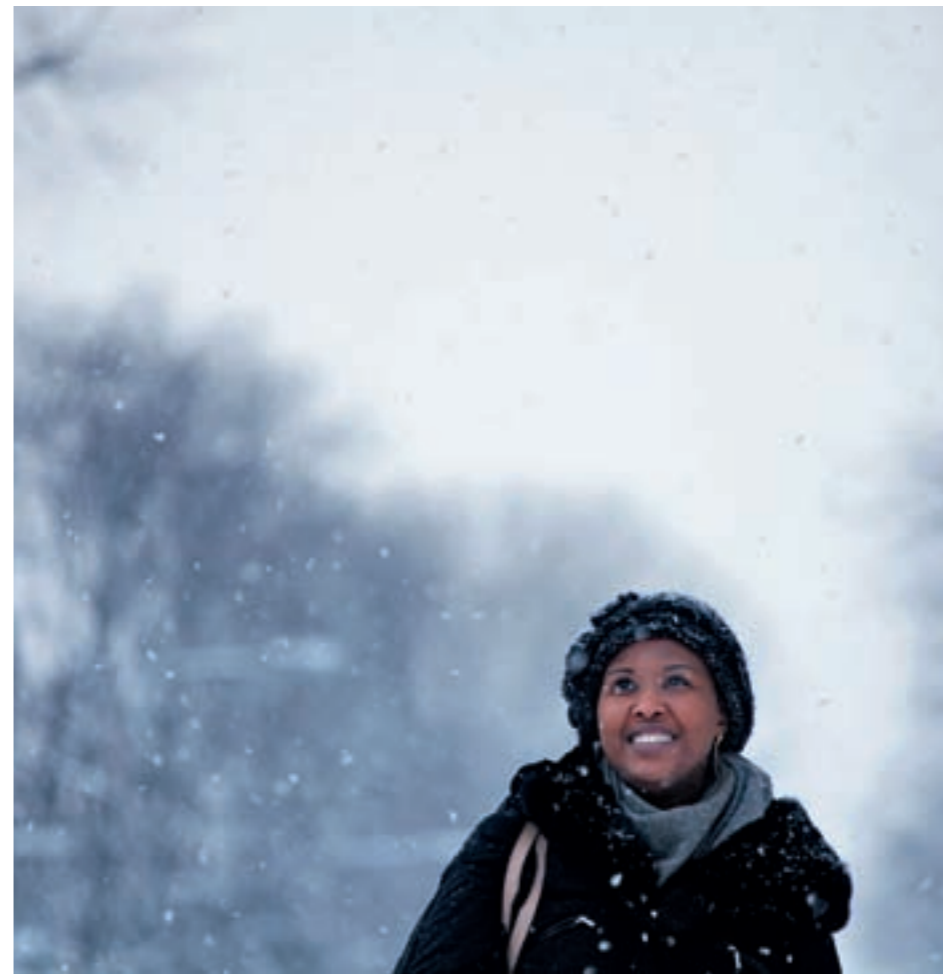
Hän kävi englanninkielistä yläastetta ja nautti elämästään, sillä veljet Sveitsistä lähettivät hänelle rahaa ja patistivat ”syömään hyvin ja ostamaan hienoja vaatteita”. Vuoden kuluttua oli selvää, että hän lähtisi veljiensä luo Sveitsiin. Vanhemmat ja pikkusisaret jatkoivat pakoaan Dubaihin.

Matka Suomeen järjestyi Moskovan kautta, Saido Mohamedille kerrottiin.

Häntä ei pelottanut, sillä vastassa olisi perheen vanhin sisar **Ifdin**, joka oli paennut sisällissotaa niin ikään Nairobiasta Moskovan kautta Suomeen vuonna 1990.

”En muista Moskovasta mitään. Alkuvuokien jälkeen Ifdin vei minut Hämeenlinnaan, jossa hän asui miehensä ja tyttärensä kanssa. Ifdinistä tuli huoltajani, joten jäin Suomeen”, Mohamed kertoo.

Hän kävi suomen kielen kurssin ja aloitti yläasteen. Muutti omaan asuntoon 18-vuotiaana ja ansaitsi rahaa siivoojana ja tarjoilijana. Suoritti tulkkauskurssin ja kävi ilta-

lukiota, ja kun hän valmistui ylioppilaaksi, hän pääsi sairaanhoitajan tutkintoon Mikkelin ammattikorkeakouluun.

Tuolloin muu perhe oli jo hajaantunut ympäri Eurooppaa.

Isä oli kuollut. Äiti asui pakolaisena Ruotsissa perheen nuorimman tyttären kanssa. Kaksi veljeä asui Sveitsissä, muut sisarukset Britanniassa. Myös Ifdin lähti Lontooseen.

Saido Mohamed muutti Mikkeliin, jossa hän oli koulunsa ainoa tummaihoisin. Opiskelukavereille hän oli samanarvoinen, ”yksi meistä”. Vain harjoittelujaksolla sairaalassa eräs kantasuomalainen sairaanhoitaja käänsi päänsä pois ja kieltäytyi tervehtimästä häntä.

”Se tuntui pahalta”, Mohamed sanoo nyt.

”Kaikenlainen luokittelu on väärin. Vaikka ihmisen iho on tumma, hän voi olla Suomessa syntynyt ja kasvanut, ja hänen ajattelutapansa voi olla täysin kantasuo-

malainen. Jos Suomessa varttunut somaliluori tekee rikoksen, niin oppi siihen on tullut Suomesta, ei Somaliasta.”

Väkivalta jatkuu Somaliassa, ja maan väliaikaisen hallituksen mandaatti on päättymässä. Saido Mohamed ei osaa edes ajatella, palaako hän koskaan pysyvästi Somaliaan.

Tai miksipä ei? Somalian parlamentissa on vain yksi nainen, ja siellä jos missä tarvitaan muutosta, hän sanoo kujeillen.

Mutta työsarkaa riittää Suomessakin.

Saido Mohamed ajaa lasten oikeuksia ja on huolestunut etenkin somaliluorisista, joita pitäisi auttaa ja kannustaa koulutautumaan ylioppilaiksi. Hän tahtoo myös tasavertaisuutta naisten ja miesten, maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten, välille. Mutta miten se on niin vaikeaa Suomessa, tasa-arvon ja hyvän lainsäädännön mallimaassa, hän ihmettelee.

■ ”On epäilty, että Suomessa asuvia tyttöjä on ympärileikattu. Asenteet ovat muuttumassa, ja silloin valistustyötä pitää tehdä entistä enemmän”, Saido Mohamed sanoo.

Asenteet pakolaistaustaisia kohtaan tuntuvat vaalien alla jopa kovenevan. Se on nurinkurista, sillä esimerkiksi somaliankielisiä on karkeasti 12 000, joista jo vajaa puolet on syntynyt Suomessa.

Tilastot eivät kuitenkaan kerro, millaiseksi ihminen kokee itsensä, Saido Mohamed sanoo.

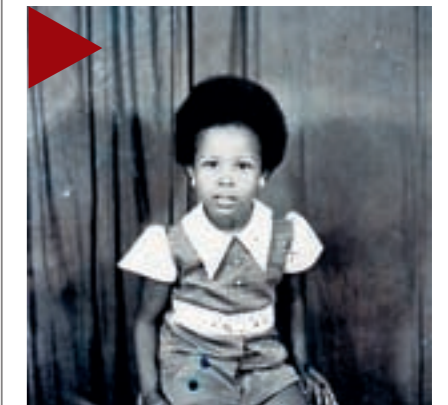
Hän on asunut yli puolet elämästään Suomessa, ja kuka hän on nyt?

Saido Mohamed naurahtaa. Hän sanoo ensin verkalleen, että ihmistä ei uhkaa identiteettikriisi, jos hän hyväksyy oman kulttuurinsa. Hän on muslimi, joka ei juo alkoholia eikä syö sianlihaa mutta voi pukeutua farkkuihin ja t-paitaan, vaikka lähisi synnyinmaahansa Somaliaan.

”Osaan olla somalialaisten kanssa ja nauttia siitä. Osaan myös olla suomalaisten kanssa ja nauttia siitä”, hän toteaa kuin itsekseen. ”Tuollaiseen kysymykseen on vain yksi vastaus: Olen somalialainen suomalainen.” **SK**

ELÄMÄNI KUVA

”Mieleeni tulee tämä valokuva, kun muistelen lapsuuttani Mogadishussa. Olen surullinen, sillä hiukseni oli pakko leikata. Olin juossut tielle ja jäänyt moottoripyörän alle, ja takaraivooni piti ommella useita tikkejä. Äiti lohdutti, että ei se mitään, hiukset kyllä kasvavat.”

Kuka?

- ▶ **Saido Mohamed Ahmed**
- ▶ **Ikä: 35**
- ▶ **Syntymäpaikka: Mogadishu, Somalia**
- ▶ **Kotipaikka: Helsinki**
- ▶ **Koulutus: erikoissairaanhoidaja (AMK)**
- ▶ **Työ: Ihmisoikeusliiton asiantuntija**
- ▶ **Perhe: elää yksin**
- ▶ **Harrastukset: kuntosaliharjoittelu, elokuvat, matkustaminen**